

kdy úřad je povinen (oprávněn) souhlas považovati za konkludentně daný, omezují se jen na okolnosti, jako je připuštění určitých disposic na dotyčném pozemku při projektování společných zařízení, nebo akceptování nabídky agrárně-operačního úřadu při výsledku přání; tu tedy není třeba výslovného souhlasu k pojetí do scelování. (Dokončení.)

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y.

Předpis § 110 obč. zák., že opětné spojení manželů soudem rozvedených musí býti oznámeno řádnému soudu, je předpisem pouze pořádkovým, žádnou sankcí neozbrojeným. Pouhým návratem soudně rozvedených manželů k soužití je rozvod odčiněn.

Rozhodnutím nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 1925, Rv II 899/24, čís. Sb. n. s. 4583 byla vyslovena zásada: »Předpis § 110 obč. zák. není pouhým předpisem pořádkovým, nýbrž předpisem hmotného významu, neboť rozvod pozbývá právních účinků právě a jediné soudním oznámením, že manželé se opět spojili. Na tom, zda se vskutku spojí, nezáleží.« V rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 23. února 1926, R I 148/26 čís. sb. n. s. 5782 bylo vysloveno: »Ohlášení obnovy manželského společenství podle § 110 obč. zák. jest věcí řízení nesporného. Ohlášení musí učiniti oba manželé, skutečné obnovení manželského soužití a oznámení jednoho z manželů nestačí.« Při poradě dne 24. května 1927 ve věci Rv I 1858/26 dospěl senát k názoru, že k tomu, by nastaly právní účinky opětného spojení rozvedených manželů a manželství platilo za nerozvedené, není nutně třeba, by soudu bylo učiněno o opětném spojení oznámení. Vzhledem k tomuto rozporu přikázal první prezident spornou otázku: »zda k tomu, aby nastaly právní účinky opětného spojení a manželství platilo za nerozvedené, jest nutno, aby bylo soudu učiněno oznámení o opětném spojení«, plenárnímu senátu, jenž ji zodpověděl, jako obsaženo v právní větě.

D ů v o d y: Otázka, o niž tu jde, nebyla z počátku sporná. **N a u k a** uznávala jednomyslně, že oznámení opětného spojení rozvedených manželů jest nevyhnutelnou podmínkou toho, by právní účinky rozvodu byly odčiněny a rozvedení manželé nadále opět byli pokládáni za nerozvedené. Tak Dolliner, Eherecht, III. svazek, str. 193, a jeho pojednání v Zeitschrift für österrei-

chische Rechtsgelehrsamkeit 1828, II. svazek, str. 238, Winniwarter, Österreichisches bürgerliches Recht, I. díl, str. 289, Harum, v. Haimperl's Vierteljahrschrift str. 64, dr. Eduard Rittner, Österreichisches Eherecht, 1876, str. 336, dr. Josef Freiherr von Anders, Das Familienrecht, 1887, str. 78, Krainz-Pfaff, System des allgemeinen österreichischen Privatrechtes, druhé vydání, 1894, II. sv., str. 370, a třetí vydání, 1899, II. sv. str. 430, a Stubenrauch, Kommentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, sedmé vydání, 1898, při § 110. Oproti této nauce dal první Neumann-Ettenreich v Ger. Zeit. čís. 20 pro rok 1895 výraz opačnému mínění, že předpis, že opětne spojení musí býti oznámeno soudu, znamená jen předpis pořádkový, nikoli však konstitutivní, takže na něm nezávisí právní účinky opětneho spojení. Novější nauka přidržela se z převážné části názoru Neumanna-Ettenreicha. Tak Anders, Grundriss str. 20, Stubenrauch, Kommentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, osmé vydání I. díl z roku 1902, Krasnopolski: Oesterreichisches Familienrecht 1911, str. 123, Dr. Armin Ehrenzweig: System des österreichischen allgemeinen Privatrechts, čtvrté vydání 1907, druhý svazek str. 418, a další vydání, zejména vydání šesté z roku 1924, druhý svazek str. 94, Dr. Robert Mayr: Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes 1923, IV. kniha, str. 59.

Dlouholetá praxe bývalého nejv. soudu ve Vídni rozuměla § 110 obč. zák. v ten smysl, že rozvod odčiněn je obnovením soužití jen, bylo-li soudu — zajisté oběma manžely — oznámeno, odvrátila se však r. 1895 vlivem článku Neumanna-Ettenreicha na krátkou jen dobu od původního výkladu § 110 — vlastně jen zakolísala, vrátivši se r. 1902 k původnímu výkladu. Přes to, že praxe stálá má důležitý význam v právním životě, přece jen argumentem při výkladu zákona není.

Nejvyšší soud dospěl k zásadě, vyjádřené právní větou, především mluvnickým rozбором § 110 obč. zák.

První část prvé věty: »Geschiedenen Ehegatten steht es frei sich wieder zu vereinigen«, má-li míti, jak o každém zákonném ustanovení předpokládati sluší, právní význam, zajisté znamenati nemůže, že zákon rozvedeným manželům nezabráňuje v pouhém faktu opětneho soužití, že nezakazuje manželům, ač rozvedeným, opět se sdružiti; znamená tudíž nutně — má-li vůbec právní význam — že pouhé vůli rozvedených manželů zůstavuje obnovení manželského soužití, t. j. obnovení stavu trvavšího před rozvodem, čili že návra-

tem rozvedených manželů k soužití oddělen je rozvod. Od této první části středníkem oddělená druhá část první věty: »doch muß die Wiedervereinigung bei dem ordentlichen Gerichte angezeigt werden« — gramatickou úpravou svou znamená příkaz sám o sobě stojící, totiž jen příležitostně projevový, nikoliv organický s první částí souvislý příkaz: to mluvnický zdůrazňuje spojka »doch« (viz: Adelung, gramatisch-kritisches Wörterbuch der hochdeutschen Mundart, pod heslem »doch« sv. I. str. 1505—1507), jež, rozděluje dva výroky, každému z nich zachovává samobytnost, totiž smysl mu vlastní, nepřipouštějící splynutí obou výroků v jeden organický celek. Tuto disjunktivní funkci spojky »doch« nelze přehlédnouti. Sloučení obou výroků v organický celek, v němž by ovšem oznámení na soud podmiňovalo rozvod rušící účinek sejití se rozvedených manželů, vyžadovala by spojení obou výroků slovíčkem »falls« čili »wenn« (sie die Wiedervereinigung dem Gerichte anzeigen) nebo i »nachdem« . . . (angezeigt haben). Kdyžť však zákon nesloučil oba výroky v jeden, nýbrž od sebe odloučil slovíčkem »doch«, pak zůstává nedotčen smysl každého z obou výroků, totiž jednak, že pouhá obnova manželského soužití rozvedených manželů ruší rozvod, jednak že návratem k manželskému soužití nastavší zrušení rozvodu oznámiti je na soudě. Důvod tohoto příkazu, jenž není ani podmínkou rušícího účinku obnoveného soužití, aniž je doprovázen vyhrůžkou nějaké újmy, byl-li opomenut, je zcela zjevný; příkazuje státní zájem na patrnosti právního stavu, nastavšího obnovou soužití v manželství, přece soudním aktem rozvedeném, i změnu jeho učiniti patrnou — jen patrnou, nic více. V další větě: »Wollen die Ehegatten nach einer solchen Vereinigung geschieden werden, so haben sie eben das zu beachten, was in Rücksicht auf die erste Scheidung vorgeschrieben ist« — slovo »solchen« nezavdává důvodu k pochybnosti; neboť poukazuje a poukázati může jen na spojení, jehož hmotněprávní účinek stanoven je v první části věty § 110; druhá část — jak bylo dokázáno — není hmotněprávního významu, nýbrž jen formálním, pořádkovým příkazem, postrádajícím nad to kterékoliv sankce (lex imperfecta). Ostatně, jak slovo »solchen« se dostalo do textu § 110, o tom bude ještě zmínka v rozboru genese tohoto paragrafu.

Výsledek, získaný gramatickým rozbořením, je dokonale potvrzen dějinným vývojem § 110.

§ 103 Josefinského zákoníka (patent ze dne 1. listopadu 1786, III. hlava) znějící: »den auf solche Art getrennten Ehe-

leuten steht zu allen Zeiten frei sich gegen blosser Anmeldung bei ihrer Obrigkeit oder Gerichtsstelle wieder zu vereinigen«, zavdal příčinu k pochybnostem; neboť Dolno-rakouský appellační soud požádal po rozumu odst. 3. uvedeného patentu (Nur wenn dem Richter . . . ein gegründeter Zweifel über den Verstand des Gesetzes auffiele, soll die höchste Entschliessung durch die vorgesetzte Behörde eingeholt werden) o autentičtý výklad, k němuž došlo dvorským dekretem ze dne 16. září 1796 čís. 310 sb. z. s.: »Sobald Eheleute, zwischen denen eine Sondernung von Tisch und Bett nach den Gesetzen bestanden hat, sich in der Ehe wieder vereinigen, so ist diese Vereinigung, wenn auch die Anmeldung bei der Gerichtsstelle oder Obrigkeit unterlassen wurde, dermassen wirksam, daß es dadurch von der ehemals bestandenen Scheidung und von allen, was hierwegen verhandelt worden, ganz abkommt und diese Eheleute in ihre vorigen Rechte und Pflichten dermassen zurücktreten, daß, falls sie in der Folge sich wieder trennen wollen, all' dasjenige beachtet werden muss, was das Gesetz bei einer ersten Sondernung von Tisch und Bett vorschreibt.« Nesprávné je tudíž mínění, jakoby zmíněný § 103 Jos. zák. byl podmiňoval zrušení rozvodu ohlášením obnovy soužití na soudě; vedle autentičtého výkladu stanovil § 103, tudíž od samého počátku, že obnova manželského soužití sama s sebou ruší rozvod, a vedle toho přikázal obnovu soužití ohlásiti vrchnosti nebo soudu.

Západohaličský zákoník z r. 1797 — původní to zároveň návrh občanského zákoníka — zanechav dikci všem dvorským dekretům vlastní, plně zachoval materiální obsah dvorského dekretu z roku 1796 v tomto znění: »Geschiedenen, welche nur von Tisch und Bett getrennt sind, steht frei sich eigenmächtig wieder zu vereinigen. Wollen sich nach einer solchen Wiedervereinigung wieder geschieden werden, so haben sie sich diesfalls ebenso zu verhalten, wie es für die erste Scheidung vorgeschrieben ist.« O oznámení na soudě už ani zmínky.

Při poradě kompilační komise v 13. zasedání dne 29. března 1802 jednomyslným usnesením vsunuta byla mezi prvou a druhou větou slova: »doch muss die Wiedervereinigung bei dem ordentlichen Gerichte angezeigt werden«. Důvod této interpellace je dokonale osvětlen protokolem o tomto sezení (Ofner, der Urentwurf der bürgerl. Gesetzbuches I. str. 134) k § 110: »die jur. Fak. zu Innsbruck und das Appellationsgericht in Ostgalizien machten die Erinnerung: daß zur Wiedervereinigung wenigstens eine gerichtliche Anmeldung verlangt werden sollte, teils weil sonst leicht eigenmächtig wiederholte Trennungen gesche-

hen könnten, teils um sich der ehelichen Geburt eines Kindes zu versichern«.

Die hiesige jur. Fakultät glaubte: es solle auch Meldung geschehen, daß durch die Wiedervereinigung die vorigen Rechte aufleben.

Der ersteren Erinnerung pflichtete der Referent in der weiteren Betrachtung bei, daß diese Vorsicht bereits in dem Josefinischen G. B. vorgeschrieben ist. Er schlug daher vor, nach den Worten »steht es frei sich wieder zu vereinigen« noch die Worte: doch muss die Wiedervereinigung bei dem ordentlichen Gerichte angezeigt werden, in den Text einzuschalten.

Den zweiten Zusatz hingegen hielt er für überflüssig. Sämtliche Stimmen traten in beiden Punkten bei.«

Budiž jen ještě podotknuto, že slova: »Wollen die Ehegatten nach einer solchen Vereinigung wieder geschieden werden« převzata jsou z § 110 Západohaličského zákonníka, kdež poukázala na obnovu soužití, jež podle bezprostředně předcházející věty sama sebou beze všeho dalšího rušila rozvod. Také proto slovo »solchen« není argumentem pro opak mínění tu hájeného, jest úplně indiferentním, rovnající se obratu »nach ihrer Vereinigung« nebo »nach der Vereinigung«, »nach vorausgegangener Vereinigung« atd.

Opačné mínění poukazuje také na doslov dvorského dekretu ze dne 15. června 1835 čís. 39 sb. z. s. (otištěného v Manzově vydání při § 138 obč. zák.), a dokládá z něho, že jím byla stanovena pouze výjimka z pravidla § 110 obč. zák. toliko v zájmu dětí zrozených z rozvedené manželky a nejsoucích s to, by samy se chránily, a najmě nemohoucích přidržeti rodiče k tomu, by šetřili zákonných předpisů, ale neuznává se jím potřeba, hájiti stejným způsobem i zájmy samých manželů. S tímto názorem nelze souhlasiti. Dvorským dekretem z roku 1835 byla pouze vyplněna mezera zákona v § 138 obč. zák., jenž uváděl pro domněnku manželského zrození dítěte toliko dva případy, a to smrt mužovu a úplné zrušení manželského svazku, jímž dlužno rozuměti pouze rozlukou manželství. Dvorský dekret rozšířil předpis § 138 i na rozvod manželství (srv. Stubenrauch, Komentář k obč. zák., VIII. vydání, I. sv., str. 215, Mayr: Bürgerliches Recht 1923, čtvrtá kniha str. 88, 89) a byl vydán jedině k tomu účelu, nebylo však nijak úmyslem jeho vykládati předpis § 110 obč. zák. ve směru zastávaném opačným míněním. Bylo v něm pouze stanoveno, že dlužno dokázati, že rozvedení manželé obnovili manželské

společenství a jedním takovým důkazním prostředkem bylo i oznámení o opětném spojení podle § 110 obč. zák. Nelze tedy ani z tohoto dvorského dekretu vyvozovati, že by se vyžadovalo k tomu, by rozvod pozbyl právních účinků, soudního oznámení o opětném spojení rozvedených manželů.

Kromě právě uvedených důvodů, čerpaných z mluvnického rozboru zákona a jeho historické genese, vedou k názoru zastávanému plenárním senátem též důvody další.

Jest to především povaha věci a zřejmý úmysl zákonodárce.

Opětné spojení znamená činné odpuštění poklesků, jež byly příčinou a důvodem rozvodu: jestliže tedy jen jeden manžel měl důvod k nastalému rozvodu, odpouští opětným spojením on, měli-li důvod oba, odpouští oba, a věc má se tak, jakoby žádný důvod rozvodu byl vůbec zavdán nebyl a tedy rozvod byl vůbec nenastal. To je tedy důvod předpisu, že po opětném spojení musil by se vymoci nový rozvod, neboť opětným spojením starý rozvod pozbyl účinku, protože odpuštěním pozbyl účinku jeho důvod.

Tu je zřejmo, že povaha věci vyžaduje jen opětného spojení a na oznámení že nesejde. Neboť odpuštění neuskutečňuje se snad teprv oznámením, nýbrž právě již opětným spojením.

Ale právě proto, že byly opětným spojením staré prohršky tvořivší důvod rozvodu odpuštěny, tedy zničeny a neexistují více, je třeba, aby manžel, který chce nový rozvod, prokázal nový důvod rozvodu nastalý teprve po opětném spojení, anebo, aby se opět oba na opětném dobrovolném rozvodu dohodli a soud jim ho povolil.

Oznámení tedy není k právní účinnosti opětného spojení třeba. Jaký také mělo by to důvod, aby soud musil se o tom napřed dovědět. Neboť i když se o tom nedoví, nezvrátí tato jeho nevědomost nijak fakt nastalého odpuštění: nemůže ho zvrátiti, jako k němu nemůže ničím přispěti: neboť kdyby manželé naopak opětné spojení sice oznámili, avšak je neuskutečnili, oznámili je tedy falešně, na př. předem a než by k tomu došlo, změnili by svůj úmysl, nebylo by to ničím, jako naopak uskuteční-li je, ale neoznámí, je to vším.

Jestliže manželé skutečně nastalé opětné spojení soudu oznámili, netřeba vyšetřovati už opravdovost jich úmyslu. A v tom spočívá právě všecek a jediný význam oznámení, že oznámenému opětnému spojení přísluší význam nastalého odpuštění, tudíž význam právní skutečnosti zrušující rozvod bezpodmínečně čili že zakládá o tom praesumpci juris et de jure,

kdežto nebylo-li opětne spojení oznámeno, lze se o to příti, na př. činiti námitku, že spojení obmýšleno bylo jen na zkoušku, tedy jen podmíněčně, a že se manžel přijímající druhého na milost, nechtěl svých práv rozvodem nabytých ještě vzdáti. Tak docházíme výkladem našeho předpisu k stejnému výsledku, jaký nyní stanoví osnova k novému občanskému zákonu v § 110 řkouc, že právně účinným stává se opětne spojení jich společným oznámením soudu, stejný účinek že však má i neoznámené spojení, lze-li z okolností míti za to, že bylo obmýšleno jako trvalé. O přívlastku »společné« oznámení níže, zde stačí podotknouti, že nevadí-li neoznámení vůbec, nevadí ani oznámení jen jednostranné. Žádného oznámení vůbec nežádá § 1587 něm. obč. zák. řka, že obnovili-li manželé společenství po jeho zrušení (rozvodu), odpadají účinky se zrušením (rozvodem) spojené.

V úvahu přicházejí posléze též požadavky praktického života. Manželé zpravidla nejsou si vědomi předpisu, že opětne spojení musí se oznámiti, také obecenstvo jej vůbec nezná a tu opětne spojení by mohlo trvati sebe déle, na př. třeba 30 let, nebo až do smrti, ale nemělo by právního účinku, nýbrž manželství pořád by platilo za rozvedené a manželka, která by v důvěře v opětne spojení počítala s právy manželky nerozvedené, zejména s právem dědickým, a dodejme i alimentálním, byla by v této své důvěře zklamána, zklamání by byli i všichni, kdo počítajíce se skutečným stavem spojení — vzpomeňme tu nauky Wellspacherovy o důvěře v zevní skutkové stavy (Vertrauen auf äussere Tatbestände) — dodávali by manželce na její objednávku její nutné neb stavu manželovu přiměřené potřeby, jako šat a pod. K tomu dodati sluší, že manželka rozvedená nesleduje manžela svého ani v sudišti ani v právu domovském a příslušnosti státní, pakli ji manžel změnil.

Z těchto důvodů dospěl plenární senát k zásadě vyjádřené právní větou.

Plenární usnesení ze dne 14. prosince 1927,
Pres. 719/27.

Dr. P.